

Delavska Pravica

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop. v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1.— ~ Cena: za 1 mesec Din 5.—, za četrletno Din 15.—, za pol leta Din 30.—; za tuzemstvo Din 7.— (mesečno) — Oglasi: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na uprave Delavske zbornice, Miklošičeva cesta 21, I. nad. Telefon 2265. — Štev. čekovnega računa 14.906

Zasedanje Delavske zbornice

V soboto se zberejo v Ljubljani novoizvoljeni člani Delavske zbornice, da na sejah svojih klubov pretresejo položaj, nastal po 22. oktobru in da določijo smernice delavske interesne politike, ki naj bi jo vršila zbornica bodoča tri leta. To je glavna naloga, ki pripada klubom, ki bodo nato na nedeljski plenarni seji podali svoje programe in izvolili iz plenuma 12 članski upravni odbor ter 3 člansko finančno kontrolo.

Volivni rezultati so spravili naš delavski zastop v silno težaven položaj. Plenum tvori zastopstvo 3 delavskih osrednjih sindikatov, od katerih nima niti eden večine in sestoji torej iz treh številčno različnih manjšin. Iz 60 delegatov teh manjšin se bo volil 12 članski upravni odbor, od katerih bodo dobili marksisti 5, liberalci 4, a krščanski socialisti 3 člane. V finančno kontrolo bo prišel od vsake skupine po en zastopnik. Ako hočemo dobiti delovno večino, je potreben kompromis. Ta je številčno mogoč med marksisti in krščanskimi socialisti, med marksisti in liberalci, med liberalci in krščanskimi socialisti, ali pa končno med marksisti in Zvezo društev privatnih nameščencev, kar bi v stvari pomenilo taktično maskiran kompromis med liberalci in marksisti, ker smatramo Zvezo društev privatnih nameščencev in Društvo bančnih uradnikov tako po ideologiji, kolikor je vobče imata, še bolj pa po njunem delu in propagandnih manirah za izrazito liberalni organizaciji.

Jugoslovanska strokovna zveza je imela doslej v upravnem odboru tri člane, a enega v finančni kontroli. To zastopstvo dobi tudi sedaj, dasi je utrpela v plenumu izgubo 4 mandatov. »Zelenega« nam sicer nasprotni tabor prišteva, vendar do danes še niso abolirane tajne okrožnice nekega »spolitiziranega tipa«, v katerih so bile nagromadene zoper krščanske socialiste gorostasne stvari in se tudi sicer še ni pripetilo nič takega, iz katerega bi bilo razvidno, da skupina okrog »Združenih« brezpogojno pristaja na samostojen, neodvisen delavski strokovni pokret v okviru avtoritativno stvarno dognanih idej krščanskega socializma.

Delo, ki čaka Delavsko zbornico, pa je tako in tako veliko, da zahteva v upravi popolne samostojne misleče može, ki so v stanu vsaj v zbornici zajamčiti eno tno fronto delovnega ljudstva in eliminirati vse tiste tipe, ki stojijo pod stalnim pritiskom činiteljev izven delavskih vrst. Zato se pečajo nekateri z mislijo koncentracijskega predsedstva in koncentracijskega dela v upravnem odboru.

Jugoslovanska strokovna zveza
vas vljudno vabi na

DELAUSKI KULTURNI VEČER

ki se bo vršil

v soboto, dne 9. decembra 1933, ob 20. uri
v dvorani Delavske zbornice, Miklošičeva c. 22.

Spored:

1. Simonaci: Savica, koračnica, tamburaški zbor.
2. Peter Kovač: Moj brat je srečal Kristusa, deklamacija.
3. Val. Hruza: Večerni val, tamburaški zbor.
4. M. Javornik: Delavska vzgoja in umetnost, predavanje.
5. Süsa: Vijolica, citre s spremljevanjem vijolin.
6. Telatko: V borbi za kruh, tragedija v enem dejanju.
7. Buseljvac: Brodar, tamburaški zbor.

★

Vstopnina 2.— Din, vajenci in dijaki 1.— Din.

Pripeljite seboj svoje družine. Povabite tudi prijatelje in znance. — Po težkem delu Vam je treba tudi oddiha in razvedrila, zato pridite.

Sirimo delavski tisk!

Težka je borba za vsakdanji kruh. Vedno težje se posameznik bori proti krivicam, ki se gode danes delavstvu pod izgovorom gospodarske krize. Danes si posameznik sploh ne upa protestirati proti krivicam, ker je s tem v nevarnosti njegov kruh in zaslužek.

V takih časih je treba, da govori strokovna organizacija in neodvisen delavski tisk. Javno mnenje je še vedno najmočnejši faktor, katerega se vsak, ki dela krivico, še vedno boji. Zato je treba kar bolj jačati in širiti neodvisen delavski tisk. Naša »Delavska Pravica« vrši to nalogo v polni meri. Treba jo je samo še bolj razširiti.

Delavski tisk je naše najjače orožje, s katerim se borimo proti krivicam in nasilju. Kadar vse odpove, je tu delavski tisk, ki razglablja in odkriva gnilobo ter krivice sedanje družbe, delavstvu pa daje zavest, da ni sam, marveč v sklopu ene velike družine, ki se vsa bori za ene in iste cilje, za pravice delovnega človeka.

Nočemo se izraziti, katera solucija se nam zdi najboljša, ker je vprašanje, je-li je najboljša solucija, t. j. taka, da bi bila uprava zbornice v rokah zares pravih delavskih in nameščenskih zastopnikov, sploh mogoča v dani situaciji. O tem naj odločijo v soboto, dne 9. decembra člani klubov, osobito zunanji delegati, ki najbolje vedo, kako je bila svobodnavolja delavstva ob zadnjih volitvah potlačena.

Nove volitve delavskih obratnih zaupnikov

Glasom ministrskih navodil za volitve delavskih obratnih zaupnikov se morajo te volitve obnoviti vsako leto v mesecu januarju. S tem je dana delavstvu možnost, da po svoji volji izmenja dosedaj izvoljene zaupnike in jih izvoli tudi v onih podjetjih, kjer dosedaj zaupnikov ni bilo. Koliko in kako se izvolijo obratni zaupniki nam povedo določila pravil, katera je izdalo ministrstvo za socialno politiko meseca decembra 1927. Delavska zbornica je na podlagi ministrskih navodil izdala »Kratka navodila« v beli brošurici in vse potrebne tiskovine za izvedbo volitev. Rok za izvedbo volitev obratnih delavskih zaupnikov je z ozirom na komplicirani postopek zelo kratek. Prav zato je treba, da se delavstvo že sedaj prične zanimati oziroma pripravljati, da bo možno takoj v začetku meseca januarja 1934 uvesti uradni postopek za izvedbo volitev. V vsakem obratu (podjetju) se volijo obratni delavski zaupniki posebej. Volitve izvedejo volivni odbori. V onih obratih, kjer že sedaj obstojajo obratni zaupniki, tvorijo ti zaupniki volivni odbor. V onih podjetjih, kjer dosedaj ne obstojajo obratni zaupniki, tvorijo volivni odbor najdalje zaposleni delavci v dotičnem podjetju, katerih pa mora biti toliko, kolikor se v dotičnem podjetju voli obratnih zaupnikov.

Število delavskih zaupnikov se ravno po številu delavcev, ki so zaposleni v dotičnem podjetju in sicer v podjetju, v katerem je zaposlenih do 20 delavcev, volijo enega zaupnika. Od 21 do 50 delavcev, volijo tri zaupnike. Od 51 do 100 delavcev volijo 4 zaupnike. Od 101 do 150 delavcev volijo 5 zaupnikov. Od 151 do 450 delavcev volijo največ 6 zaupnikov.

Na vsakih nadaljnjih 50 delavcev se voli po enega zaupnika več, vendar pa v nobenem podjetju ne sme biti več kot 16 zaupnikov. Aktivno in pasivno volivno pravico ima vsak delavec in delavka z dovršenim 18 letom, ki je na dan volitev zaposlen(a) v dotičnem podjetju.

Delavski obratni zaupniki so za delavstvo zelo velikega pomena. Ti zaupniki so zakoniti posredovalci med podjetjem in delavstvom in to v vseh zadevah, ki zadevajo gnotne, socialne in kulturne interese delavstva. Ministrstvo za socialno politiko je izdalo posebna navodila (poslovník), v katerem so določene naloge obratnih zaupnikov. Zakon o zaščiti delavcev v § 118 pa določa, da noben delodajalec ne sme preganjati ali odpuščati izvoljene zaupnike radi njihovega pravičnega delovanja.

Opozarjamo delavstvo vseh podjetij na te važne volitve že sedaj in ga pozivamo, da takoj prične s pripravami za izvedbo volitev. Vsa potrebna navodila kakor tudi tiskovine se dobe pri Jugoslovanski strokovni zvezi v Ljubljani. Skrbite povsod za to, da upostavite v vsako podjetje zakonito izvoljene delavske zaupnike.

Za nas je jasno eno: JSZ je imela v zbornici pred očmi vsikdar vse delavce in nameščence. Ona je bila motor enotne fronte delovnega ljudstva. Njeno delo je bilo proletarijatu v korist, članstvu JSZ v ponos, krščanskim socialistom pa v čast. Zato je naše stališče jasno: Bogu v čast, rasti delavstva v korist, občestvu v prospel!

Naroči „Del. Pravico“!

Viničarski vestnik

Pravni nasveti.

Samo del plačanega zasluzka. Večkrat se zgodi, da se hoče priznati viničarju samo en del tega, kar si je zaslužil. Ostali del pa se enostavno zanika, ali pa nastopijo razni izgovori. Viničar pa s tem ne more biti zadovoljen, ne ve pa dostikrat, kaj mu je storiti. Kar kdo daje, naj se vedno vzame, kar pa še manjka, je smatrati za dolg, katerega se more vsaki čas iztožiti. Vinogradnik se ne bo mogel nikjer izgovarjati, češ, saj sem mu hotel dati, pa ni maral vzeti.

Pravilno zahtevanje odvezitih reči. Vinogradnik vzame viničarju pridelke na njivi, seno, ali drva. Viničar namerava tožiti, hoče imeti povrnjeno, toda ne v blagu, marveč le v denarju. Je ta namera pravilna, ali ne? — Vedno se more zahtevati in tudi tožiti le tisto, kar je kdo komu vzel. Na primer: odvezto je bilo deset centov sena, nikakor pa ne denarja 800 Din, kot je to dejanska vrednost tega sena. Zato se more najprej tožiti za povrnitev teh deset centov sena. Le v slučaju, ako dotični nima več blaga, ki si ga je krivično prilastil, se more zahtevati odškodnina v denarju. V tožbi, kakor tudi na viničarski komisiji, pa je poleg količine blaga in predmetov, radi katerih je nastal spor, vedno navesti tudi njihovo denarno vrednost. Na primer: deset centov sena, ali 83 Din, šest mernikov koruze ali 200 Din, klastro bukovih drv ali 320 Din. Denarna zahteva mora vedno odgovarjati dnevni ceni predmeta.

Od borbe do zmage.

Pri Sv. Jakobu v Slov. goricah se je dne 30. novembra vršila viničarska komisija, v kateri je po izrecnem prizadevanju viničarskega zastopnika tov. P. Rozmana, uspel viničar tov. Jurgec Andrej. Takoj je dobil izplačanih 200 Din kot odškodnino za odvezto koruzo, odstopi se mu tudi odvezta slama in repa.

Pri Zg. Kungoti pa se viničarska komisija ni mogla vršiti, ker k razpravi ni prišel toženi vinogradnik. Gre za denarno odškodnino 2230 Din viničarju tov. Černčiču.

V Kobilščaku pri Kapeli se je zgodil svojevrsten slučaj na viničarsko pravico, kateri nam najbolj nazorno pokazuje, kako bi mnogi vinogradniki, oseboto kmetje, radi postopali z viničarji, če ne bi imeli ti še vsaj teh drobcev strokovne organizacije in če bi ne imeli viničarskega reda. Viničarka je odšla jutraj po poslih. Ko se je proti poldnevu vračala, začudeno opazi, da ima del pohištva pred odprtim stanovanjem. Ko vstopi, jo nahruli njen vinogradnik, kmet iz okolice, češ, kaj hodi ravno danes od doma, ko prihaja on z zidarjem popraviti in beliti viničarijo. Ukaže ji, naj sedaj brž pomaga znositi vse predmete iz sobe in kuhinje, kolikor jih ni znosil že sam, da bo mogel zidar nemoteno opraviti svoje delo. Tako se je tudi zgodilo. Zena je pospravila vse, kar naj bi bilo v napatje zidarju. Zvečer, ko je bilo vse gotovo, pa je gospodar pred očmi viničarke viničarijo zaklenil, ključ vtaknil v žep in odšel skupno z zidarjem na svoj dom. Uboaga viničarka je naenkrat ostala z vsem svojim imetjem na cesti brez strehe. Ni sicer organizirana, vendar so se odborniki naše skupine pri Kapeli energično potegnili za njene pravice. Kaj vse se je potem še dogajalo, ni mogoče napisati, vendar pa se je tudi tokrat pokazalo, da je viničar samo takrat priznan kot človek, kadar se love za naše glasove. Pozneje pa ravno tisti, ki so jih bili prej polna usta prijateljstva in sočuvstvovanja, celo z mero-dajnega mesta, na najogabnejši in najbrutalnejši način teptajo zakonitost ter najosnovnejše pravice trpečega viničarskega človeka. Tako je bilo tudi v tem primeru. Pravica je danes samo na papirju, v praksi pa le toliko, kolikor si je delavstvo samo z napori izvojuje.

Organizacija.

Občni zbor strokovne skupine viničarjev Sv. Miklavž pri Ormožu se je vršil ob lepi udeležbi dne 26. novembra. Viničarji se tu zavedajo velikega pomena svoje strokovne organizacije. Ivoljni odbor se je konstituiral sledeče: predsednik skupine tov. Ploh Franjo, podpredsednik Rozman Peter, tajnik Kosič Janez, blagajnik Tomažič Franc, gospodar Ploh Vinko. Skupina hoče poživiti svoje delo, predvsem pa v svojem delokrogu organizirati vse viničarje.

Občni zbor »Strokovne skupine viničarjev v Limbušu« se vrši v nedeljo, dne 17. decembra, po sv. maši v prostorih g. Kutschera v Limbušu. — Člani pridite in povabite seboj tudi neorganizirane tovariše.

Umrli je naš zaveden borec tov. Gornik Jože, član skupine v Jarenini. Čeprav star, se mu vendar nobena pot za organizacijo nikdar ni zdela predolga in pretežavna. Posebno izobražen, pošten in dosleden krščanski mož, je bil steber našega viničarskega gibanja tam gori ob skrajni severni meji Slovenskih goric. Napisal je svoje spomine in jih poslal načelstvu SZV. Ti so vredni, da jih vsak prebere. Tov. Gornik je bil ustanovitelj skupine pri St. Ilju, od koder se je potem preselil v admontsko viničarijo v Jarenini. Dragi nepozabni tovariš, odpočij se mirno v domači zemlji in uživaj večno plačilo!

Kovinar i

Jesenice. Vse org. zaupnike obveščamo, da se v ponedeljek ob 7 zvečer vrši seja zaupniškega zbora z dnevnim redom: Poročilo o poteku skupščine Del. zbornice, uspeh propagandne akcije, občni zbor skupine, kandidatna lista. Točnost!

Jesenice. Občni zbor Kranjske ind. družbe. Iz dnevnikov smo informirani, da je dne 28. p. m. imela KID svoj letni občni zbor za poslovno dobo 1932-33 pod predsedstvom g. Avgusta Westna. Iz teh poročil posnemamo, da so bile za javnost in manjšinske delničarje objavljene te-le številke:

KID ima vseh delnic 300.000, katerih glavnica znaša 45 milj. Din. Fondi so razdeljeni in imajo: Redni rezervni fond 2.311.627, posebni rezervni fond 1.817.236, rezervni sklad za valutarne spremembe 3.541.730, fond za investicije 10.750.000, fond za družbene namene in davčne rezerve 2.015.191 Din. Stroji in obratovalne naprave imajo vrednost 76.530.264, sirovine in zaloge 34.932.949, menice in devize 3.164.625, v blagajni 849.780 Din. Dolžniki in naložbe pri denarnih zavodih 35.710.470 Din. Upniki pa 112.786.282 Din. Račun izgube in dobička izkazuje 2.892.808 in prenos od prejšnjega leta 945.952 Din. Iz poročila posnemamo, da je občni zbor sklenil, da se ne razdeli nikakih dividend, pač pa se od dobička naloži v redni rezervni fond znesek 144.640 Din, v investicijski fond 750.000, v fond za dvomljive terjatve 2.000.000 Din. Davkov in doklad je plačala družba 11.603.000, za soc. zavarovanje 2.545.516 Din. Pasivne obresti, odpisi in dvomljive terjatve so znesle 19.960.116 Din. Na plačah je bilo izdanih 37.000.000 Din. — V upravni odbor so izvoljeni: g. Avgust Westen, g. Janko Jovan in g. dr. Dinko Puc (ljubljski župan). Imena g. Praprotnika ni več.

Iz gornjega poročila je razvidno, da ima naša družba celo vrsto raznih fondov, v katerih so naloženi ogromni zneski dobička. Največji znesek je naložen za moderniziranje in povečanje obratov, preko 10 milj. Din. Ako izračunamo vse številke teh fondov, dobimo znesek, iz katerega je razvidno, da je družba vsestransko dobro zavarovana in se ji ni treba bati vsakih pretresov. Gotovo je, da nas delavce finančno valovanje vsakega podjetja zanima, zlasti dobiček in plače. Taka poročila so seveda samo za javnost in davčno oblast, resnica pa je zavita v trgovsko tajnost.

Čevljarstvo delavstvo

Čevljarji. Ljudje po naši domovini oblegajo Battine prodajalne, a delavci naših domačih čevljarstev delavci in tovarni gledajo s strahom v bodočnost, zakaj naročil je vedno manj in manj. Večnega praznovanja so se že kar navadili. Tovarna »Peko« se trudi na vse načine, da vzdrži naval tujeja kapitala. Pezo tega boja pa občuti tudi delavstvo, zakaj že nad mesec dni se dela samo po štiri dni tedensko, nekateri delavci praznujejo po ves teden, drugim je odpovedano delo do novega leta... In kaj bo potem?... Precej podobne so razmere v drugih, manjših, tukajšnjih čevljarstvih obratih. Delavstvo misli priskočiti na pomoč brezposelnim tovarišem z ustanovitvijo podpornega društva. — Veliko se danes govori o nacionalni zavednosti. Pokažimo jo v dejanju in podpirajmo domačo industrijo, katere izdelki se v vsakem oziru lahko kosajo z izdelki tujeja kapitala.

Socialno-politične zanimivosti

V Čakovcu je okrajno načelstvo ustavilo delo v neki večji tovarni. Povod temu je bilo to, da podjetje napram občini ni izpolnilo svojih obveznosti. Občina je namreč podjetje oprostila občinskih davščin pod pogojem, da zaposli 200 delavcev. Tovarna je nudene ugodnosti dobro izkoristila, delavce pa pustila na ulici. Kje pa danes ni tako, če ne ravno dobesedno pa nekoliko drugače?

Delavsko zavetišče otvoreno

V nedeljo, dne 3. decembra, je bil ob prisotnosti številnih odličnih osebnosti otvoren in blagoslovljen novi delavski dom na Gospodarski cesti v Ljubljani. Dom je blagoslovil stolni kanonik g. dr. Tomaž Klinar. Dom pa je otvoril v imenu mestne občine mestni župan g. dr. Dinko Puc. Za JSZ se je te ovoritve udeležil drugi podpredsednik tov. Koprivc Matija.

To delavsko zavetišče je bilo zgrajeno z 4 milj. brezobrestnim posojilom, katerega je dala ljubljanska javna borza dela ljubljanski mestni občini, ki je dala zemljišče in prevzela vzdrževalne stroške.

V novem domu bodo nastanjene štiri delavske ustanove in sicer: Javna borza dela, Javna kuhinja, stanovanja za delavce in nameščence ter dnevna zavetišča za potujoče delavce.

Volitve za Delavsko zbornico v Splitu

V prav nič drugačnih razmerah kot pri nas so potekle volitve za Delavsko zbornico v Splitu. Razlika je bila samo v tem, da so doli uživali vso zaščito in protekcijo Haraminovi socialisti. Po poročilih, ki smo jih prejeli iz Splita, se je med Ursom in Orsom razvijal precej živahen boj, katerega posledica je bila, da je URS svojo listo umaknil. Stvar je bila namreč v tem, da je URS kandidiral na svoji listi precej delavcev, ki so bili bolj levo orientirani z namenom, da tako pritegne čimveč volivcev. Prav to je storil pa tudi ORS. Končno pa so kandidati, ki jih je kandidiral na svoji listi URS, začeli javno agitirati za ORSA, to je Haramino. URS je vsled tega zahteval, da se naj volitve prelože, ker bo izmenjal kandidate. To pa mu ni uspelo in je zato razje umaknil svojo listo nego bi kandidiral ljudi, ki so agitirali proti njemu. Tako sta ostali potem samo dve listi in sicer: lista ORSA in naših tovarišev Radniškega strokovnega saveza.

Pri volitvah so dobili, kakor smo že poročali Haraminovi socialisti 29 mandatov, Radnički strokovni savez pa 11 mandatov.

Haraminovo listo pa so med drugim podpirali tudi nacionalisti, ker tu niso samostojno nastopali. Res zelo značilno za današnje razdrapano čase. Za delavstvo pa je to težka preizkušnja, ki zna biti usodepolna, ako se ne bo spametovalo in šlo svojo delavsko pot brez tujih vplivov.

Naši dalmatinski tovariši so šli tudi v tem boju svojo ravno pot ter kljub velikim težavam izvojevali 11 mandatov. Mi jim samo čestitamo in želimo, da vztrajajo pri tem delu, kar je posebno danes nujno potrebno in velike važnosti.

Važna odločitev glede delovnega časa monterjev

Od Delavske zbornice smo prejeli dopis, v katerem nam poroča, da se je Inspekcija dela v Zagrebu postavila na stališče in odločila, da je smatrati montažna dela za centralne kurjave za sezonsko delo. Vsled tega traja v tej stroki delovni čas 10 ur dnevno.

Z ozirom na to se je potom centralnega tajništva Delavskih zbornic interveniralo na ministertvu za socialno politiko in dobilo odgovor, da se instalacije centralnih kurjav ne morejo smatrati za sezonska dela. Podjetja, ki vršijo to delo, so obrati, katerih delovni čas je odrejen po točki 6. § 6. zak. o zaščiti delavcev.

Zanimiva odločitev, ki bo gotovo zanimala tudi naše delavstvo.

Krekova knjižnica

Zadnja letošnja knjiga Krekove knjižnice bo te dni iztiskana. Vsem je še gotovo v dobrem spominu prvo delo Uptonja Sinclairja, »Samuelovo iskanje«, katero je izdala »Delavska založba«. »Dolarji« so njegovo še bolj zrelo delo. V tem sijajnem socialno kritičnem romanu se bolj mojestro razkrinkava vso zlaganost sodobne družbe. »Dolarji« bodo nov uspeh Krekove knjižnice. — Delavska založba želi, da ji skupine JSZ čimprej poročajo, kaj so ukrenile za razširjenje Krekove knjižnice v svojem področju. Sedaj je zadnji čas, da se začne z agitacijo in nabiranjem naročnikov za prihodnje leto.

So ljudje...

Delavcem neke graščine se zaslužek pogosto odteguje. Enega delavca, ki je tu skoraj 20 let že v službi, tirajo zdaj brez vzroka in na zimo celo sodno iz graščinskega stanovanja. Prizadeti so se odločili organizirati v JSZ ter so šli prosit merodajnega gospoda za zborovalni prostor v društvenem domu. Ta jim je dal prostor na razpolago le s pogojem, da se proti upravi graščine ne bo govorilo...

Upravitelj samostanskih posestev je odpustil iz službe delavca, očeta številne družine zato, ker je ta bil funkcionar skupine JSZ. Prošnje, tudi osebne intervencije višjih organov od strani JSZ, so bile brezuspešne.

Gospod izrazito delavske fare je pisal: »Z velikimi plakati vabijo delavce na zborovanje. Ne vem, kaj hočejo! Preden greste govorit na to zborovanje, se nujno zglasite pri meni. Tako se delo vnaprej onemogoča.

Gospod iz industrijskega kraja, je pisal: »Obupal sem nad vsem skupaj. Kadar so naši rabili delavske glasove, so vedno prišli in so tu delavstvu govorili o strokovni organizaciji, o krivicah in pravicih. Ko pa so volitve minile, pa nikjer od teh ni bilo več blizu. Potem so prišli liberalci in moram priznati, da so se za delavstvo resnično potegnili, so v obratih odpravili marsikatero krivico, nekoliko so zboljšali zaslužek in teh se zdaj delavci opravičeno držijo. Poskusite! Mnogo sem si prizadeval, brez uspeha, razum, da se me sedaj delavci še bolj izogibljujejo...»

Podčrtamo, da v opisanih slučajih ne gre za maščevanje ali zlohotnost. Gre samo za našo pravico v človeški družbi in radi nje za dejavno doslednost ljudi, ki hočejo veljati za izrecno krščanske in katoliške v razmerju do enako krščanskega delavstva in njegove organizacije. Dokazati hočemo, da so pri nas ljudje..., ki si laste pravico, da samo oni in po svoji modi naj rešujejo vsa socialna in družabna vprašanja. Drugi nihče, osobito delavstvo brez njih, naj nič ne ve. Stalen diktat od zgoraj navzdol. Ako pa se pojavi, četudi kaj zdravega, kot nujnega in resničnega od delavstva navzgor, to takoj obsodijo kot družabno nasprotno in za nekrščansko. So pri nas ljudje..., ki zato zgolj iz same osebne užaljenosti in iz teoretične domišljije sovražijo naše vodilne delavske može, celo očete velikih družin, o katerih je dokazano vsak čas, da žive globoko krščansko življenje in jih

brez sramu vesti proglašajo za marksiste, komuniste, za nekrščanske in naprej. So ljudje..., ki se predrznejo v sedanjih, za delavstvo tako obupnih časih v potuho kapitalistom celo javno zapisati da je delavčeva zahteva po pravični plači v imenu krščanske pravičnosti »zmotno naziranje«, da sme kapitalist s svojim premoženjem (potemtakem tudi s krivično nagrabljenim), vedno le svobodno razpolagati, da gre odmerjati plačo delavcu le po vrednosti storjenega dela, nikakor pa ne po vrednosti sadov tega dela. Po takšnem izpačenem in čisto kapitalističnem evangeliju so potem kot logična posledica tudi nastali gotovi preroki takozv. novega krščansko-socialnega pokreta, so ljudje..., ki delavcem razlagajo n. pr. tisto priliko, v kateri pravi Kristus mladeniču: »Če hočeš biti popoln, razdeli svoje premoženje«, da po krščanskih načelih kapitalist ni obvezen dolžan ničesar dati od svojega premoženja, namreč »če hoče« le prostovoljno dati ali popoln biti, ukazano mu ni. Iz tega sledi, da so pri nas taki in celo študirani ljudje..., ki hočejo naravnost v krščanskem in celo v delavskem duhu zagovarjati kapitalistični družabni red in se strašno boje njegove propasti in tega, če bi delavce kdaj prišel do svoje božje in naravne pravice. So ljudje..., ki pač mislijo, da delavstvo lahko živi samo od njihove vedne filozofije, ali pa od njihovih raznih socialnih papirnatih programov, na izvedbo katerih še lahko počakamo brez kruha, pa magari sto let. So ljudje..., ki se njim zdi, da je ničev vse ono, kar si je delavstvo samo dolga desetletja v težki borbi ustvarjalo in vzdrževalo — predvsem strokovno organizacijo, da bodo ti ljudje v razbijanjem in frazarjenjem izza uredniških in poročevalskih pulfov sami vse boljše uredili, delavstvu več kruha dali in mu strokovno organizacijo bolj utrdili. Po znanem izreku, volk sit in koza cela, ne bo šlo. Pojdite ven v obrate, v revirje in v delavske barake, med delavsko mladino, med upokojence, samo med take, ki kljub stiski še molijo in verujejo, pa njim govorite tako pravico, da je to po našem novem katoliškem socialnem pokretu, da kapitalisti morajo biti, da ti s svojim kapitalom smejo le sami gospodariti, da ni krščansko pravično od delavca, ako zahteva pošteno plačo itd., boste dobili za služeno — brc in pest, ali pa v boljšem slučaju, le pomilovalen posmeh. — Sirena iz Štajerske.

Izza gospodarških kulis

Na račun našega narodnega premoženja se večkrat vršijo vsakovrstne zlorabe. Posebno pri komunalnih in državnih podjetjih se najdejo ljudje, ki pod vsemogočimi pretvezami izrabljajo zaupanje in na debelo krađeje premoženje, ki jim je zaupano.

Tako se je pred kratkim, kakor poroča časopisje, vršila v Zagrebu pred tiskovnim sodiščem zanimiva razprava. Dobavitelj premoega državnim železnicam gospod Grünwald je tožil urednika »Jugoslavanskega Loyda« Ivana Malinarja, ker je ta v brošuri, ki jo je izdal, trdil, da Grünwald dobavlja železnicam prah in kamenje namesto premoega. Vlaki, ki so ta premoeg uporabljali, so se ustavljali sredi pota. Malinar je pri tožbi doprinesel dokaz resnice. Afera se še nadaljuje. Zanimivo je, da nihče razven Grünwalda ni mogel dobiti naročil za dobavo premoega državnim železnicam.

Drugi, nič manj važen proces, ki je trajal več dni, pa se je tudi vršil v Zagrebu in sicer proti Miroslavu Matiču iz Velikega Bečkereka. Le ta je odkril nečedne kupčijske posle zagrebske mestne občine za mestno elektrarno in inozemsko električno firmo J. G. White. Tudi ta je doprinesel dokaz resnice in bil popolnoma oproščen. Zadeva je bila tu, na kratko povedano, sledeča:

Gotovi so imeli interes na tem, da se mestna elektrarna odda v najem tvrdki J. G. White. Mestna občina je imela od elektrarne 1.400.000 dinarjev čistega dobička. Elektrarno pa je oddala v najem za 250.000 Din letno in se je poleg tega družba zavezala, da bo dajala tok za razsvetljavo ulic brezplačno. Da so s tem uspeli, so se začele širiti vesti, da so kotli v elektrarni popolnoma za nič, mestna občina pa bi morala za popravo oziroma nabavo novih šteti težke milijone. Ako pa elektrarno odda v najem, bo te kotle nabavila nova tvrdka J. G. White in poleg tega še oskrbela mestni občini precejšnje posojilo. Dobili so tudi strokovnjake, ki so potrdili, da so kotli v resnici v zelo slabem stanju. To posojilo, ki ga seveda potem ni bilo od nikjer, je preslepilo mestno upravo, da je oddala elektrarno v najem navedeni tvrdki. Zanimivo je pri tem to, da kotli še danes brezhibno delujejo in niso bila potrebna nikaka popravila, še manj pa, da bi se morali zamenjati z novimi. Vse skupaj je bila izmišljena laž, da se je moglo občinski svet preslepiti in tako dobiti elektrarno v najem.

Gotovo to nista edina slučaja, ki osvetljujejo vso propadlost našega poslovnega življenja. Pri vsem tem pa so padale nedolžne žrtve, tisti, ki so goljufali in imeli od tega dobiček, pa so bili češćeni in spoštovani.

Metle, pa železne in močne bi bilo potreba, da bi se z njo pometla vsa navlaka in gniloba, ki vladata v našem gospodarskem življenju.

Namešćensko in delavsko zavarovanje v septembru

V mesecu septembru l. 1933 je bilo pri vseh okrožnih uradih za zavarovanje delavcev v državi zavarovanih skupno 542.074 delavcev in namešćencev. To število kaže neznamenit porast članstva napram prejšnjemu mesecu in sicer za 3.248 članov, dočim je napram številu v istem mesecu lanskega leta za 14.444 manjše.

Napram številu članstva iz preteklega leta kažejo največji padec zaposlenja okrožni uradi v Belgradu (za 12.669 članov), Tuzli (za 5.443) in v Zagrebu (za 3.802). Istočasno pa je naraslo zaposlenje pri okrož. uradih v Osijeku (za 2.291), Skoplju (za 1.828) in na Sušaku (za 1.703).

Članstvo je padlo tudi pri Priv. društveni bol. blagajni Merkur v Zagrebu (za 913 članov), dočim beležijo ostale privatne bolniške blagajne manjši porast.

V mesecu septembru t. l. je bilo zavarovanih delavcev in namešćencev z zaslužkom do 8 Din dnevno (vajencev) 65.701, z zaslužkom od 9—24 Din 237.583, z zaslužkom od 24—34 Din 97.380, z zaslužkom od 34—48 Din 64.399 in z zaslužkom preko 48 Din 77.011 članov.

Povprečno zavarovana dnevna mezda znaša 23.07 Din ter kaže napram stanju v preteklem letu zmanjšanje za 1.32 Din.

V mesecu septembru je prispelo skupno 197.030 prijavi in 191.672 odjav.

Tovariši! Posvećajte čim večjo pozornost svojem delavskemu tisku. »Delavska Pravica« mora v vsako krščansko delavsko hišo.

Rudarsko praznovanje sv. Barbare

Trbovlje. Že nad petdeset let je v navadi praznovanje rudarjev zašćitnice sv. Barbare. Kakor običajno vsa leta se je minulo nedeljo zbralo nad tisoć rudarjev, ki so v sprevodu z delavsko godbo na čelu korakali proti cerkvi.

Prav nič se ni v sprevodu razloćevalo kdo si in kam pripadaš. Razloćek pa se je pokazal pri službi božji. Nad tisoć v sprevodu, udeležba pri sv. maši pa je bila le kakih dvesto starejših rudarjev, ki pojmujejo, kaj je praznik sv. Barbare, ki so ga upostavili njih predniki iz potrebe in prošnje za njih varno življenje. Ko smo opazovali sprevod, je pač vsakdo sklepal, da bo na opa mala cerkva celo premajhna, a bila je prevelika in ostala deloma prazna. Razmislimo tu navedeni zadnji stavek zakaj tako?

Že pred časom smo poudarili v našem listu, da v pravem pomenu rudarja danes ni več. V delu ga je nadomestil stroj, duhovno pa ga je objel materijalizem, življenje brez Boga. Po vsem navedenem si stavimo vprašanje ali je bilo v času, ko je rudar stopal k službi božji slabše za njega nego je danes, ki uravnava svoje delo in življenje brez cerkve in Boga?

»Kdor ne spoštuje Boga in njegove zapovedi, ne spoštuje človeka.« Ne moremo pa prezreti drugega dejstva, da kdor hoće biti socialist, se mora ravnati po načelih Kristusa in njegovega evangelija. To načelo pa sta zavrgla Engels in Marks rekoć: V dobi tehnike je človek cel gospodar sveta, njemu ni potrebna prav nikaka utopistična religija, ki bi mu kvarila napredek in pridobivanje zemeljskih dobrin. Pri tem delu mora biti svobodno mišljenje dela in napredka človeške družbe.

Kje najdemo danes ono zadovoljstvo med delavstvom kot je bilo v dobi še hujših časov nego so

danesh? Kje dobimo delavca, ki bi svojemu tovarišu privoščil vsaj sebi enak zaslužek in življenje? Kje dobimo danesh delavca, ki bi hotel svojemu tovarišu v potrebi in sili pomagati? Vsepoposod nevoščljivost, preziranje in škodoželjnost.

Bilo pa je to drugaće takrat, ko je delavec mislil z Bogom, delal z Bogom in za Boga. Pred 50 leti, ko je rudar upostavil praznik sv. Barbare kot zašćitnice svojega nevarnega življenja, gotovo ni bil tak, ki bi proslavljal ta dan le radi parade in sprevodov. Ta praznik so postavili za dan prošnje za rešitev takratne grozne bolezni, ki je med njimi razsajala, meneć, da se je treba obrniti le do Onega, ki daje in jemlje življenje vsakomur.

Krščanski socializem pa poudarja stališće, da je ravno Kristus že kot človek bil oni, ki se je boril za svobodo v takratni paganski dobi in kot človek umrl za človeka. Saj je Kristus bil sam delavec in kdor želi uravnati svobodo dela in zaslužka siromaku, mora Njega posnemati. Prav iz tega stališća so se njemu uprli takrat bogatini in ga usmrtili. Ravno tako se njegovi zapovedi upirajo danesh po 1900 letih in se bodo do časa, dokler jim bodo delavci pri tem delu pomagali. Vsa zahteva po boljši bodoćnosti delavstva odvisi od njih samih. Kakršni so, tako se jim godi. Delavstvo bo le takrat kaj pomenilo, kadar bo tudi duševno pretrgalo stik z onimi, ki mu ne dajo zadostnega življenja.

Te ugotovitve pa naj veljajo tudi rudarjem kot delavcem, ki so radi svojega dela in mišljenja tako zaslužjeni kot nikdo drugi. Rudarsko delavstvo danesh sploh ne pojmuje, da mu pretijo časi, katerih ni pričakoval. Pri vsem, kar pride, pa ni to delavstvo prav nič pripravljeno. Rudar danesh preživlja gospodarsko krizo, preživlja pa še hujšo duhovno krizo, katere on sam ne pozna.

Na delo s podvojenimi močmi

Jesenice. Sklep upr. odbora skupine o zdravju vsakega katol. delavstva v kršč. strok. organizaciji se uveljavlja. Delavci, ki so dosedaj stali ob strani so v povoljnem številu izstopili iz svojih kotov ven na plan v krog organiziranih. Spoznali so, da je bil naš opomin upravičen. Da je vsako postajanje ob strani s prekrižanimi rokami v lagodnem opazovanju žrtv, ki jih doprinašajo organizirani delavci napačno.

Pokret ne pozna osebnih trenj. Ni last enega ali desetih. V svojih idejah stoji vzvišeno nad vsemi našimi medsebojnimi dogajanjem, last vsakogar, ki na te ideje pokreta pristaja. Le tak in nič drugačen gre svojo ravno pot preko vsega z gonilno silo, ki mu jo dajemo sami. Težko je to razumeti, ako človek tega sam ne spozna. Vsako znanje si pridobimo z učenjem, kajti spoznanje o vrednosti in bistvu pokreta nam nihče ne nosi na krožniku. Težka je pot do spoznanja, združena z žrtvami in težavami. Zato tudi uspeh našega sklepa še ni popoln. Mnogo jih je, ki ne morejo tega razumeti. S plehkimi izgovori izdajajo svojo plitkost. Čestokrat čujemo besedi »zaradi« in »če bi«, ki za pokretaša ne bi smeli veljati kot zadržek. Vsak, ki pravi, da si osvaja naša načela in hoče, da se uveljavljajo v javnem življenju pa stoji ob strani neorganiziran, vara sam sebe. Kajti pravi pokretaš ne pozna pomislekov, on dela v organizaciji, uveljavlja svoje predloge in mnenja, ker le s tem delom koristi pokretu in samemu sebi.

Naš korak se ne sme ustaviti. Z vso silo naprej, da uresničimo sklep upravnega odbora. Poudarimo pomod, kdor noče slišati nas, ga tudi mi ne bomo poslušali, zakaj tak sam prizna, da ni naš.

To in ono

Jesenice. Komaj se je poglobila govorica o tragični smrti g. Zugwitza, že se je raznesla še bolj žalostna vest, da leži v Hrenovici razmesarjen mrtvec.

V sredo, dne 29. m. m. so okrog 18.20 zvečer začeli v bližini dogodka stanujoči ljudje močno detonacijo. Nekaj minut zatem se je vračal iz službe g. inž. Bohnen, ki stanuje komaj 100 ko-

rakov od nesreče. Nekako sredi pota od vile, v kateri stanuje g. dr. Obersnel in njegovega stanovanja, je ležalo še toplo moško truplo. Takoj je bilo obveščeno orožništvo, ki je prihitelo na lice mesta v spremstvu obmejnega komisarja. Ugotovilo se je, da je pokojni 28 letni tov. delavec Viktor Koren, sin bivšega tov. kočijaža Korena. Manjkala mu je ena roka v zapestju, druga pa v komolcu, poleg tega je imel po gornjem delu telesa in glavi več ran. Obraz mu je izmalčilo, da ga ni bilo drugače spoznati, nego po obleki.

Poleg njega je ležalo več delov peklenskega stroja in njegov načrt. Izvedelo se je, da je Koren takoj po 18. uri odšel od doma. Na poti, kjer se je žaloigra izvršila in po kateri hodijo v službo višji teh. uradniki KID, je bila ob stezi ograja, na kateri je bila na obeh straneh kakih 20 cm od tal namenoma napeta tanka žica. Domneva se, da je bila smrt namenjena nekemu drugemu, ki naj bi se bil spotaknil ob napeto žico ter s tem sprožil peklenski stroj in sebi smrt.

Koren je bil poročen. Zapušča ženo in sina. Bil je mirnega značaja ter eden najboljših jeseniških smučarjev. Zaposlen je bil v cevarni. Slučaj je hotel, da ga je prvi našel baš njegov obratovodja g. Bohnen. *

Član, ki je v nedeljo, dne 26. p. m. pomotoma zamenjal dežnik, se naproša, da istega odda v pisarni, kjer dobi svojega.

Tržič. Naš Tržič ima sila veliko obrtnikov, med tem je največ čevljarjev. Teh pa je tudi v sedanjem času največ brezposelnih. Tudi jaz sem brezposeln že od časa, ko je rajni g. E. Mallij prenehal s tovarno. Pravijo kriza je kriva, da manjka dela. Je že nekaj res, ali največ pa manjka človekoljubne razsodnosti. Šli so čevljarji v Ljubljano s protestno mislijo, da bi se zabranil dovoz čevljev iz tujih držav, a po toči zvoniti je prepozno, tako je tudi prepozno pregnati Bato iz naše države, ker se je že povsod utrdil. Res je, kakor pravi pregovor: Zlat ključ vsa vrata odpre. Tako gre tudi lahko čez vsako mejo in v vsako vas, bodisi kjerkoli. Pa pustimo to, vrnimo se domov v našo dolino, kjer vlada v čevljarski obrli velika brezposelnost. Ta brezposelnost bi se dala vsaj nekoliko omiliti, ako bi bilo pri raznih ljudeh, ki delo oddajajo več razumevanja za tiste, ki nimajo dela. Delo bi se moralo pravično razdeliti in mojstri poučiti, naj dajo delo tistim, ki so brez dela in nimajo zaslužka, ne pa tistim, ki delajo v tovarni. To je čezurno delo, in zato zaslužijo tovarniški de-

lavci dvojno plačo, brezposelni pa nič. Zakaj je to? Zato, ker so brez čuta ljubezni do bližnjega. Delavec, ki dela v tovarni naj bo zadovoljen z eno plačo in naj skrbi, da bo zadostna, ne jemlje pa naj kruha revežu, kateri ga je tako potreben. Mojster naj pa gleda, da bo dal delo takim, ki res nimajo zaslužka, in tako bo zaslužil vsak nekaj, da se bo mogel pošteno preživeti. Ako se gleda samo na ene, so potem drugi obsojeni na glad in pomanjkanje. Gospodje mojstri, predvsem je treba narediti red doma, potem šele drugam hoditi loviti ribo za rep.

Pa tudi v tovarnah je isto. Kmet lahko kupi mojstra v tovarni, dobi delo sin ali hči dotičnega kmeta, ubogi delavec, ki nima zase in ne za otroke kruha, ta pa ne dobi dela v tovarni. Pravica, kje si? Spi! Res spi. Posestniki imajo dela v tovarnah dovolj, ubogi delavec pa nič. Tuji državljani imajo najboljše plače po tovarnah, ubogi domačin siromak pa mora trpeti in stradati brez dela.

SOCIALNA IN GOSPODARSKA POLITIKA.

Ko še ni bilo kartela za steklo, smo istega plačevali po 45.000 Din za vagon, uvožen iz Češkoslovaške. Sedaj pa plačujemo za isto steklo 55.800 Din za vagon, in sicer jugoslovanski tovarni! Torej 10.800 Din več kot preje in poleg tega izgubi država še 14.000 Din carinskih dohodkov. — Živela »prava domača« industrija!! — Delavstvu pa se trgajo plače z motivacijo, da so cene steklu padle in ni mogoče vzdržati konkurence.

Kartel cementa v Jugoslaviji ima v obratu samo tri tovarne, a ostale tri, ki ne obratujejo, mora po dogovoru — vzdrževati. Toda ne delavstvo, marveč delničarje. Kapitalizmu vendar ne gre za to, koliko ljudi ima kruh in za služek, marveč, koliko je dobička. Brezsmiselno je govoriti o tem, da hoče izboljšati naše narodno gospodarstvo.

NOVE KNJIGE

Izšla je knjiga »Stanovska država«, katero je napisal dr. Aleksič v Mariboru. Posamezen izvod stane Din 12. Dobi se v vsaki knjigarni. Oceno sta prinesla revija »Beseda« in »Slovenec«.

Upton
Sinclair:

DOLARJI

roman

»Povedal vam bom: ne utegnem, da bi se pogajal, rad bi si pred mrakom ogledal še neko drugo posestvece; toda pravim vam, dva in dvajset tisoč, to je zadnje, in sicer v gotovini na mizo, z izjemo vknjižbe, tisoč dolarjev plačam are na pogodbo in tisti dan, ko mi bo banka sporočila, da je stvar v zemljiški knjigi urejena, bom plačal ostali znesek.«

»Človek, to je nemogoča cena! Poslušajte vendar, koliko sem vtaknil v zemljo za izboljšave.«

»Vse to me ne zanima, ornica danes ni vredna niti beliča in ne gre za to, koliko je kdo vtaknil vanjo, marveč za to, koliko iz nje dobi. Daj, Jake!«

»Stoj. Rekel bom pet in dvajset tisoč, in Bog mi bodi priča, človek —«

»Ne, ne zvišam nič več. Videl sem posestva, ki bi jih bil za to ceno veliko rajši vzel, in če bi ne bilo zaradi vaše žene, bi ne bil priložil teh dveh tisočev. Dajte malo v liste, pa boste videli, kakšne odgovore boste dobili; morda ne boste vse leto več dobili ponudbe v gotovini!«

»Pustite mi svoj naslov, dragi prijatelj.«

»Ne, takih šal jaz ne uganjam; v žepu imam ček za čez tisoč dolarjev in nameravam kupiti kos zemlje, preden se odpeljem domov!«

Jed je bil komaj dva in dvajset leten, ni se čutil tako trdnega, kakor bi se dalo slutiti iz njegovega govorjenja; a tega gospodarstvenega, oblastnega vedenja se je bil skrbno naučil in ga nekaj časa vadil. Tisto dveletno prijateljstvo s Carrie Meechamovo ga je bilo seznanilo dalje z vsemi

podrobnostmi in pretkanostmi trgovine z zemljišči. »Zdaj ali nikdar,« je opomnil. »Daj, Jake!«

Ubogi rancher je stal in vihtel pesti, od razburjenja je bil blede ko smrt. Jake je potegnil vratilo, stroj je začel pljuvati in drdrati; Jake je skočil na voz in je vprav hotel ritensko odpeljati, tedaj je Ed dvignil roko, prišel bliže in rekel: »Če sprejemem vašo ponudbo, ali boste potem kupčijo takoj sklenili?«

»Jaz sem mož beseda,« je odgovoril Jed. »Lahko stopite k meni v avto, pa se zapeljemo do prve banke in če bo zemljiški uradnik pri roki, bomo lahko še nočoj sklenili pogodbo.«

Rancher je stal tri korake od voza. Po njegovem izrazu bi moral človek misliti, da gre njemu zato, da bi zamešetaril otroke in tudi »staro«. Nenadno je požrl debel zalogaj zraka in potem še enega in dejal: »Lepo, dragi prijatelj, posestvo je vaše!«

13. poglavje.

I.

Jed Rusher se je vrnil v Mountain City in je pripovedoval sestri, kaj je naredil, in ona je kazala prav tako prepadel izraz, kakor Ed Cudliff pri prodajanju svoje zemlje. Jed ji je dejal, naj je nič ne skrbi, ker je bil že Ed zadosti poln skrbi; zakaj Edova izguba je njun dobiček. »Zdaj imam dober kos zemlje, Liza,« ji je zagotavljal, »in mi je treba priložiti samo še enajst tisoč; deset tisoč vknjižba zapade šele v enem letu. Zdaj moram najti nekaj petrolejskih spekulantov, ki si bodo stvar ogledali.«

»Ali ne maraš udeležbe mra. Warrenerja?«

»Zakaj? Izvršil sem naročilo, ki mi ga je dal, poročal mu bom in potem lahko pošlje, če ga bo veselilo, kakega strokovnjaka, ki si bo ogledal zemljišče Nicholsov.«

Citaj in nabiraj nove naročnike
za „DELAVSKO PRAVICO“!